

Tim Severin

Zoon van het Noorden

Karakter Uitgevers B.V.

*

Het is met grote aarzeling en twijfel dat ik deze brief schrijf aan u, heilige en gezegende vader, abt Geraldus, om u enkele verontrustende feiten onder ogen te brengen die tot nu toe verborgen zijn gebleven, en u nederig om advies te vragen. Hierbij ben ik mij er voortdurend van bewust dat de hinderlagen van de duivel, met hun duizenden scherpe doornen en valstrikken, liggen te wachten op de voeten van de argeloze reiziger, en dat alleen Zijn genade ons kan behoeden voor dwalingen en de talloze valkuilen van het kwaad. Als u echter het document leest dat hierbij is ingesloten, zult u begrijpen waarom ik niet in staat was hierover andere leden van onze gemeenschap te consulteren zonder verbijstering en verwarring onder hen te zaaien. Want klaarblijkelijk hebben wij een adder aan onze boezem geklemd en was die man die wij als onze broeder in Christus beschouwden, de zogenaamde monnik Thangbrand, een oplichter en een giftige bron van het kwaad.

Geachte meester, u zult zich ongetwijfeld herinneren dat u mij, uw onwaardige dienaar, om een volledige en waarachtige inventaris hebt gevraagd van alle documenten en geschriften die onze abdij in bezit heeft. Als bibliothecaris van onze gemeenschap begon ik aan deze taak, zoals u mij had opgedragen, en tijdens mijn werkzaamheden ontdekte ik het eerdergenoemde manuscript, dat zonder enige merktekens lag verscholen tussen de andere boekwerken in onze verzameling heilige boeken. Het draagt geen zegel en het handschrift is welgevormd, duidelijk het werk van iemand die ervaring heeft met pen en inkt. Zodoende – moge u mij vergeven indien ik hiermee aanmatigend ben geweest – begon ik te

lezen in de verwachting een levensbeschrijving aan te treffen van een van de heiligen, zoals de gezegende Wilfrid, wiens stralende voorbeeld zo kundig werd vastgelegd door onze zo eminente voorganger, de monnik Eddius Stephanus.

Maar Gods wegen zijn ondoorgrondelijk. Ik trof in plaats daarvan een geschiedenis aan waarin ik vaak geen waarheid maar hypocrisie, geen abstinentie maar ontaardheid, en geen geloof maar heidense twijfels aantrof. Er is veel wat mijn begrip te boven gaat. Sommige stukken kan ik deels doorgronden en die probeer ik uit mijn gedachten te verdrijven door te bidden en te vasten. Maar er zijn ook passages – en die verontrusten mij nog het meest – over verre landen, in welks vruchtbare bodem het zaad van de waarheid ongetwijfeld tot ontkieming kan komen als het daar door de gelovigen, slechts vertrouwend op God en zijn genade, wordt verspreid.

Over de identiteit van de schrijver kan weinig twijfel bestaan. Enkele van de oudere leden van onze gemeenschap kunnen zich hem nog herinneren. Ik heb ze voorzichtig ondervraagd en kan op grond daarvan bevestigen dat hij al een oude man was toen hij bij ons kwam. Hij was gewond en had hulp nodig. Zijn eruditie en waardige houding overtuigden onze broeders ervan dat hij een monnik was. Maar in werkelijkheid getuigde dat slechts van zijn talent als doortrapte bedrieger, want het onderhavige werk bewijst de dwalingen zijns weegs en de valsheid van zijn hart. Niet voor niets wordt gezegd dat het voor een man die diep in de beerput der verleidingen is gevallen, erg moeilijk is weer zonder goddelijke genade aan de zonde te ontsnappen.

Ook ben ik te weten gekomen dat deze bedrieglijke Thangbrand vele uren zonder toezicht doorbracht in het scriptorium en daar lang en ijverig aan het schrijven was. Er werd hem schrijfgerei gegeven, want hij was een goede kopiist met grote artistieke gaven, ook al was hij al oud en waren zijn ogen slecht. Juist door zijn werkhouding, diep gebogen over zijn geschriften, was het voor anderen moeilijk te zien wat hij schreef. Maar Satan zelf stuurde zijn vingers, want in plaats van vrome manuscripten was bij dit duistere en geheime werk aan het schrijven. Vanzelfsprekend heb ik onmiddellijk bevolen dat voortaan niemand zonder goede reden schrijfmateriaal krijgt. Of wat hij heeft geschreven godslasterlijk is of niet, daarover durf ik niet te oordelen. Ook weet ik niet of dit manuscript moet worden vernietigd, of dat het bewaard moet blijven omdat het zulke vreemde en merkwaaardige informatie bevat. Luidt een bekend gezegde niet: 'Een bereisd man heeft veel kennis, en een man met veel ervaring praat met gezond verstand'?

Helaas zijn er nog twee werken van zijn hand. Ik heb ze in bewaring genomen en vrees dat hij daarin zijn godslasterlijke en boosaardige geschiedenis voortzet. Deze twee delen heb ik, in afwachting van uw instructies, niet bestudeerd. Heilige vader, u kunt er gerust op zijn dat er verder geen enkel schriftsel van deze verdoemde bestaat. Ik heb de hele bibliotheek zorgvuldig doorzocht op andere sporen van deze valse monnik, die volkomen onverwacht en in het geheim ons klooster heeft verlaten, maar ik heb niets gevonden. Tot ik deze manuscripten ontdekte, verkeerde ik zelfs in de veronderstelling dat deze valse monnik ons had verlaten omdat hij oud, verward en seniel was. Ik verwachtte dat hij elk ogenblik door een barmhartig persoon zou worden teruggebracht, of dat ik te horen zou krijgen dat hij was overleden. Maar niets van dat alles gebeurde en uit zijn geschriften blijkt duidelijk dat het niet voor het eerst is dat hij als een dief in de nacht is verdwenen uit de omarming van een gemeenschap die hem in goed vertrouwen had opgenomen. Mogen zijn zonden vergeven worden.

Namens deze gemeenschap bid ik, geliefde meester, dat u ons deelgenoot maakt van uw inspirerende raadgevingen en dat de Almachtige u moge zegenen.

Æthelred

Koster en bibliothecaris

Geschreven in de maand oktober van het jaar onzes Heren duizendenzeventig

1

Ik moet heimelijk lachen om het geroddel in het refectorium. Aan de overkant van de Noordzee, in Bremen, heeft een monnik opdracht gekregen informatie te verzamelen voor de bisschop van Bremen-Hamburg. Hij heet Adam en moet zo veel mogelijk te weten zien te komen over de meest afgelegen landen en hun volkeren, zodat de christelijke kerk een overzicht van zulke onbekende gebieden krijgt, ook al is het onvolledig, zodat ze op een later tijdstip misschien kunnen worden bekeerd. Hij spreekt met reizigers en zeelieden, ondervraagt terugkerende pelgrims en uitheemse gezanten, maakt aantekeningen en stuurt vragenlijsten rond. Hij gaat zelfs op reis om onderzoek te doen. Als hij eens wist... Hier in dit klooster is iemand die hem minstens evenveel zou kunnen vertellen over die vreemde streken en merkwaardige gebeurtenissen als de beste ooggetuigen die hij zo ijverig aan een kruisverhoor onderwerpt.

Als ik niet over deze doortastende Duitser had horen praten, zou ik het niet erg hebben gevonden de laatste jaren van mijn leven door te brengen op deze slaapverwekkend rustige plek, waar ik nu, in mijn zeventigste jaar, ben aanbeland. Ik zou door zijn gegaan met het kopiëren van religieuze geschriften en het versieren van hoofdletters met ingewikkelde patronen waarvan mijn collega's denken dat ik ze ter meerdere eer en glorie van God maak. In werkelijkheid schep ik een heimelijk genoegen in de wetenschap dat deze sierkrullen en arabesken voortkomen uit het heidense verleden, dat mijn broeders veroordelen. In plaats daarvan heeft hun gekwebbel in de eetzaal me ertoe

aangezet een rustig hoekje op te zoeken in het scriptorium en een begin te maken met deze geheime geschiedenis van mijn leven en reizen. Hoe zouden mijn collega's reageren, zo vraag ik mij af, als ze erachter kwamen dat deze broeder die hier zo rustig leeft een van die gevreesde, barbaarse Noormannen is? Als ze alleen al aan een Noorman denken, lopen de rillingen hen over de rug. Als ze wisten dat de man die nu een monnikskap en pij draagt en bij hen woont ooit op een vikingschip voer, zouden ze terugdenken aan die smeekbede die ik in de kantlijn van een van hun oudere annalen las: 'Van de gesel der Noormannen, verlos ons, o Heer.'

Het vastleggen van mijn herinneringen is voor een oude man als ik ook een mooi tijdverdrijf. Anders zou ik alleen maar naar het spel van zon en schaduw op de bladzijde vóór mij zitten kijken, terwijl de andere kopiïsten achter mij over hun schrijftafels zaten gebogen. Aangezien dit geheime werk moet voorkomen dat ik mij ga vervelen, begin ik bij het begin en wel met gezwinde spoed, zoals mijn mentor, de *brithem*, mij meer dan een halve eeuw geleden leerde.

Mijn geboorte werd gekenmerkt door twee 'bijna's'. In de eerste plaats ben ik bijna, op een paar maanden na, in het nieuwe millennium geboren, dat jaar van rampspoed dat volgens velen, soms met onverholten genoegen, het einde van de wereld zou brengen, evenals het grote armageddon dat door de grimmige kerkvaders van de christenen was voorspeld. En ook was ik bijna de eerste van ons volk die werd geboren in dat verre land aan de overzijde van de westelijke oceaan, waarover zelfs nu nog zo weinig bekend is, afgezien van wat vage, onbetrouwbare geruchten. In die tijd stond dat land bekend als het Goede Vinland. Het lot bepaalde dat mijn pleegbroer de eer toekwam het eerste en misschien wel enige blanke kind te zijn dat op deze verre kust ter wereld kwam. Ikzelf daarentegen kan mij erop beroemen dat ik daar drie jaar heb doorgebracht en dat er bijna niemand van ons volk is die dat kan zeggen. Omdat ik nog zo jong was, hebben die drie jaren hun sporen nagelaten. Ik kan me levendig de enorme, stille wouden herinneren, net als het donkere water van de beken waarin de zilverkleurige zalmen schitterden. Ook zie ik het vreemde loopje van het hert met zijn brede gewei voor me, evenals die merkwaardige inboorlingen, die wij de Skraelings noemden. Ze hadden

spleetogen, waren erg lelijk en slaagden erin ons uiteindelijk te verdrijven.

Mijn eigen geboorteplaats was lang zo indrukwekkend niet. Birsay is een onbeduidend eiland vol duinen in de door de wind gegeselde eilandengroep voor de noordkust van Schotland die de monnik-geografen de Orcaden noemen. Toen ik mijn eerste kreet slaakte, woonde er slechts een paar honderd mensen in Birsay, verdeeld over een stuk of vijf langhuizen en plaggenhutten die verspreid lagen rond het enige grote gebouw, een grote, lange zaal die eruitzag als een boot op zijn kop. Het was een ontwerp waar ik in latere jaren erg aan zou wennen, en wel op enkele vreemde plekken. Dit was het huis van de Graaf van Orkney. De weduwe van de vorige graaf, Jarl Haakon, vertelde toen ik ongeveer vijftien jaar later een bezoek bracht aan diezelfde hal, onder welke omstandigheden ik was geboren. Ik wilde toen meer te weten komen over mijn moeder, die mij als een verschoppeling had achtergelaten toen ik nog maar nauwelijks kon lopen.

Volgens de weduwe was mijn geboorte geen feestelijke gebeurtenis geweest, omdat mijn moeder zichzelf te schande had gezet. Ik was een bastaard. Thorgunna, zo heette mijn moeder, was in de zomer van het jaar daarvoor plotseling in Birsay aangekomen met een koopvaarder uit Dublin. Ze bracht een indrukwekkende hoeveelheid persoonlijke bagage mee, maar kwam zonder ouders of echtgenoot en vertelde ook niets over de reden van haar komst. Dankzij haar vertoon van rijkdom en haar trotse houding werd ze hartelijk onthaald door Jarl Haakon en zijn familie, die haar opnamen in hun huis. Algauw deed het gerucht de ronde dat ze het ongeliefde kind was van een van onze opportunistische Noormannenleiders, die zijn geluk had beproefd in Ierland en daar met de dochter van een onbeduidende Ierse koning was getrouwd. Deze geruchten, zo vertelde de weduwe, waren grotendeels gebaseerd op Thorgunna's hooghartige houding en het feit dat het in Ierland stikte van de koninkjes en clanhoofden met grote ego's maar kleine geldbuidels, iets wat ik later als slaaf zelf ook zou ontdekken.

Thorgunna woonde de hele herfst en winter bij de graaf. Ze werd behandeld als een lid van de familie, alhoewel dat meer uit respect voor

haar omvang en sterke karakter was dan uit echte genegenheid. In de lente van het laatste jaar voor het millennium werd duidelijk dat ze zwanger was. Dit was sensationeel nieuws. Iedereen dacht dat Thor-gunna al te oud was om kinderen te krijgen. Net als de meeste vrouwen probeerde ze niets los te laten over haar leeftijd en bovendien waren de meeste mensen veel te bang voor haar om ernaar te vragen, al was het maar met een omweg. Op grond van haar uiterlijk dacht haast iedereen dat ze halverwege de vijftig was, en dat ze waarschijnlijk altijd al onvruchtbaar was geweest. Ze was zo breed van postuur dat haar zwangerschap pas in de zesde maand zichtbaar werd. Daardoor werd het verhaal overigens nog sensationeler. Nadat de mensen over hun eerste verbazing heen waren, zagen ze het als een bevestiging van wat boze tongen al de hele winter beweerden, namelijk dat ze aan toverkunsten deed. Hoe was het anders mogelijk dat een vrouw van haar leeftijd zwanger was? En hoe was het anders mogelijk, en dit was de kern van het verhaal, dat ze de vader ooit had kunnen verleiden?

‘Er bestond nooit enige twijfel over de vraag wie je vader was,’ vertelde de moeder van de graaf. ‘Veel andere vrouwen in het huishouden waren jaloers en rancuneus, want hij was erg knap en charmant, maar ook veel jonger dan je moeder. Niemand kon begrijpen hoe hij zich door haar had laten betoveren. Ze zeiden dat ze een liefdesdrankje had gebrouwen en dat door zijn eten had gemengd, of hem met een magische formule had betoverd, of dat ze hem in haar macht had dankzij het boze oog.’ Wat de roddelaars vooral dwarszat, was dat Thor-gunna noch haar minnaar hun affaire onder stoelen of banken stak. Ze zaten bij elkaar, staarden elkaar in de ogen en gingen ’s avonds openlijk naar hun eigen hoekje in het langhuis en sliepen dan onder dezelfde deken. ‘En wat mensen nog meer verbaasde, was dat je vader al binnen een week na haar aankomst stapelverliefd was op je moeder. Ze sloeg hem al aan de haak toen ze nog maar nauwelijks voet aan wal had gezet. Iemand zei dat hij een knap speeltje was waarmee de reuzin zich kon troosten.’

Wie was hij dan, die onweerstaanbare reiziger, mijn vader? Hij was een welvarende boer en visser die in de herfst met zijn schip het baaitje van Birsay binnen was gevaren, op de terugreis van Groenland, het

meest afgelegen Noordse gebied. Hij was de tweede zoon van de stichter van de kleine nederzetting in dat ijzige land, die maar met moeite het hoofd boven water kon houden. Zijn vader heette Eirik Rauda of 'Erik de Rode', (waar nodig zal ik een vertaling geven, want dankzij mijn vele reizen kan ik mij verstaanbaar maken in een groot aantal talen, en spreek ik sommige zelfs bijna vloeiend) en zelf heette hij Leif Eriksson, hoewel ik later hoorde dat er meer mensen waren die hem kenden als Leif de Gelukkige. Net als de meesten in zijn familie was hij een nogal eigenzinnige en stugge man met een sterk onafhankelijkheidsgevoel. Hij was groot en sterk en had een enorm uithoudingsvermogen; nuttige eigenschappen voor een kolonist, zeker als je ook nog hard kunt werken. Zijn gezicht was nogal mager (iets wat ik van hem heb geërfd) en had een breed voorhoofd, lichtblauwe ogen en een opvallende neus die tijdens een gevecht ooit was gebroken en daarna nooit rechtgezet. De meeste mensen vonden het moeilijk hem te weerstreven, en daar hadden ze gelijk in. Als hij eenmaal zijn besluit had genomen, was het nagenoeg onmogelijk hem op andere gedachten te brengen. Hoewel hij soms niet meer liet horen dan een botte, half gegromde weigering, was hij meestal hoffelijk en gereserveerd. Hij genoot veel respect en was in veel opzichten erg geliefd.

Leif was helemaal niet van plan geweest in Birsay te stoppen. Hij was onderweg van Groenland naar Noorwegen via de directe route ten zuiden van de Schapeneilanden, die wij Noormannen de Faeröer-eilanden noemen. Maar ondanks de tijd van het jaar was er veel mist en daarna een paar dagen tegenwind uit het oosten, zodat hij te veel naar het zuiden was afgedreven en per ongeluk bij de Orkney-eilanden terecht was gekomen. Hij wilde niet lang in Birsay blijven hangen, want hij was namens zijn vader op een belangrijke missie. Hij moest niet alleen Groenlandse handelswaren verkopen – de gebruikelijke robbenpelzen, walrushuiden, touwwerk van walrusleer, geweven stoffen, enkele vaten walvisolie en meer van dat soort dingen – maar vooral zijn vader vertegenwoordigen aan het Noorse hof, bij koning Olaf Tryggvason, wiens maniakale ijver om iedereen te bekeren tot de religie waarvan ik nu het saaie uniform draag, toen op het hoogtepunt verkeerde.

Het christendom, zo is mij tijdens mijn zeventig jaren opgevallen,

schept er altijd over op dat nederigheid en vreedzaamheid alle tegenslagen kunnen overwinnen en dat het woord van de Heer alleen door lijden en het geven van het goede voorbeeld kan worden verspreid. Maar ik heb ook gezien dat de meeste mensen in onze Noordse streken tot dit zogenaamde vreedzame geloof werden bekeerd onder bedreiging van het zwaard en de strijdbijl, ons lievelingswapen. Natuurlijk waren er wel echte martelaren voor het geloof in de Witte Christus, zoals ons volk deze religie aanvankelijk noemde. Een paar dwaze priesters lieten hun hoofd afhakken door lompe boeren in het achterland. Maar dat was niet uit religieuze overtuiging, maar omdat ze dronken waren en ruzie zochten. Het aantal christelijke martelaren was maar klein vergeleken bij het aantal mensen dat stierf omdat ze het oude geloof aanhingen. Koning Olaf bedreigde, intimideerde, koeioneerde en vermoordde iedereen die weigerde zich te bekeren, of daar te lang over deed. Voor deze mensen kwam de Blijde Boodschap in een stroom van bloed, zodat het geen verbazing mag wekken dat haast iedereen geloofde in de voorspelling dat het millennium weer een orgie van geweld zou brengen.

Maar ik dwaal af. Erik had zijn zoon Leif naar Noorwegen gestuurd om problemen te voorkomen. Zelfs tot het verre Groenland was het religieuze wapengekletter van koning Olaf doorgedrongen. De koning had al boodschappers naar de IJslanders gestuurd met de mededeling dat ze het nieuwe geloof moesten omarmen, en dat terwijl ze niet eens zijn onderdanen waren. De IJslanders waren bang dat koning Olaf de volgende keer een vloot zou sturen met gevaarlijkere overredingsmiddelen dan kruisbeelden. En als IJsland eenmaal was onderworpen, was Groenland nog maar een eitje. Een paar schepen met huurlingen waren genoeg om de kleine nederzetting moeiteloos onder de voet te lopen, Eriks familie te onteigenen en een nieuwe leider te installeren. Groenland zou worden opgeslokt en een Noors wingewest worden onder het mom van een bekering tot de Witte Christus. Leif had daarom opdracht grote belangstelling te tonen voor de nieuwe godsdienst. Dit was volkomen schijnheilig, want hij zou zijn hele leven de Oude Tradities blijven aanhangen. Hij moest zelfs vragen of er een priester naar Groenland kon worden gestuurd om de kolonisten te bekeren. Ik vermoed dat als er al een priester was ge-

vonden die deze taak op zich wilde nemen, Leif de geheime opdracht had die bemoeial bij de eerste de beste gelegenheid achter te laten op het een of andere strand.

Erik gaf zijn zoon ook opdracht bij koning Olaf voorzichtig zijn vogelvrijverklaring aan te kaarten. Erik was in IJsland vogelvrij verklaard omdat hij vroeger de neiging had meningsverschillen te beslechten met het scherp van zijn zwaard. Hij hoopte dat de bescherming van de Noorse koning zou voorkomen dat bepaalde wraakzuchtige IJslanders alsnog vergelding zouden zoeken. Leif had dus een nogal delicate opdracht. Om het zijn zoon wat makkelijker te maken, had Erik een in zijn ogen meesterlijke list verzonnen: een geschenk om de koning te vermurwen, in de vorm van een echte ijsbeer uit Groenland, als bijdrage aan de koninklijke menagerie.

Het arme beest was een jonge beer die de vorige lente door de kolonisten was gevonden toen hij half verhongerd rondreed op een smeltende ijsschots. De schots moet door een werveling in de zee-stromen zover van het pakijs zijn weggedreven dat de beer niet meer kon terugzwemmen. Tegen de tijd dat het dier werd gevonden, was het al zo verzwakt dat het geen verzet meer kon bieden tegen de jagers, die naar zehonden zochten. Ze vingden de beer in een net en namen hem mee naar huis. Erik dacht dat hij de vondeling wel kon gebruiken en daarom werd het onfortuinlijke dier zes maanden later weer in een net gestopt en onder in Leifs boot gestouwd. Toen ze Birsay in zicht kregen, was de ijsbeer al zo verzwakt dat iedereen dacht dat hij zou sterven. Het dier vormde voor Leif een uitstekend excuus om het grootste deel van de winter in Birsay te blijven rondhangen en de ijsbeer te laten aansterken op een dieet van verse haring. Helaas nodigde dit uit tot grappen. Zo werd gezegd dat de beer en mijn moeder, Thorgunna, niet alleen op elkaar leken wat betreft karakter en manier van lopen, maar ook wat betreft hun eetlust.

In april van het volgend jaar, toen er een gunstige westenwind was opgestoken die waarschijnlijk wel een aantal dagen zou blijven waaien, bevoorraadden Leif en zijn mannen trappelend van ongeduld hun schip. Ze dankten de graaf voor zijn gastvrijheid en waren bijna klaar om te vertrekken, toen Thorgunna Leif terzijde nam en voorstelde dat ze met hem mee zou gaan. Leif had hier niet veel zin in, want hij had

Thorgunna nooit verteld dat hij in Groenland al een vrouw had die deze aanwinst van overzee misschien niet met open armen zou ontvangen. 'Maar het alternatief is misschien nog minder aantrekkelijk,' zei Thorgunna. 'Ik ben zwanger van je, en het is zeker een jongen.' Leif vroeg zich net af hoe Thorgunna daar zo zeker van kon zijn toen ze verder sprak: 'Bij de eerste de beste gelegenheid zal ik hem naar je toe sturen.' Volgens Leif, die mij dit zelf vertelde toen ik elf jaar oud was en bij hem in Groenland woonde, toonde mijn moeder daarmee net zo weinig emotie als wanneer ze het over een nieuw hemd had gehad, dat ze zou maken en hem toesturen. Maar daarna toonde ze zich iets minder hard door toe te voegen: 'Uiteindelijk zal ik, als ik de kans krijg, proberen naar Groenland te gaan en je daar te vinden.'

Onder de omstandigheden gedroeg mijn vader zich heel fatsoenlijk. De avond voor hij uitvoer, gaf hij zijn indrukwekkende maîtresse een mooie, waterdichte Groenlandse mantel voor op zee, wat geld, een smalle armband van bijna zuiver goud en een gordel van Groenlands ivoor, gemaakt van walrustanden. Het was een gul gebaar en een grote teleurstelling voor de hellevegen die roddelden dat Thorgunna in de steek werd gelaten en haar verdiende loon kreeg. Leif zette zijn onderbroken reis voort, kwam al gauw in Noorwegen aan en maakte daar een goede indruk. Koning Olaf verwelkomde hem aan het hof, luisterde beleefd naar wat hij te zeggen had en liet hem, nadat hij hem bijna de hele zomer als gast bij de koninklijke huishouding had laten wonen, aan het begin van de herfst terug naar Groenland varen. De arme ijsbeer was een kortstondige sensatie. Hij oogstte veel bewondering en werd verwend, maar uiteindelijk naar de koninklijke kennels gestuurd, waar hij een of andere ziekte oppikte van de honden en stierf.

Ik kwam ter wereld rond de tijd dat de ijsbeer hem verliet. Later in mijn leven zei een sjamaan van het woudvolk in Permia, in de bevroren noordelijke wildernis, dat de geest van de stervende beer op het moment van mijn geboorte via een soort spirituele migratie naar mij was overgegaan. Ik hechtte er natuurlijk weinig geloof aan, maar de sjamaan was er heilig van overtuigd en behandelde mij daarom met groot respect, zelfs bijna ontzag, want de Permiërs beschouwen de beer als de machtigste geest die er is.

Wat er ook waar mag zijn van die transmigratie der geesten, er was verder niets bijzonders aan mijn geboorte op die zomerdag in het jaar dat mijn huidige collega's, die hier in al hun vroomheid om mij heen zitten, het jaar onzes Heren negenhonderdnegenennegentig noemen.